

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖ KULTŪROS PAVELDO KOMISIJA

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KULTŪROS KOMITETO IR VALSTYBINĖS KULTŪROS PAVELDO KOMISIJOS IŠVAŽIUOJAMOJO POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2017 m. birželio 26 d. Nr. V17- (6.1.)

Vilnius

Posėdis vyko nuo 8.00 val. iki 17.00 val.

Posėdžio pirmininkė – Valstybinės kultūros paveldo komisijos (toliau – Paveldo komisija) pirmininkė Evelina Karalevičienė

Posėdžio sekretorė – Paveldo komisijos Administracinio skyriaus vyresnioji specialistė Justina Ūsonytė

Dalyvavo:

Paveldo komisijos nariai – Augis Gučas, Jūratė Markevičienė, Jūratė Jurevičienė, Skaidra Trilupaitytė.

Paveldo komisijos administracijos darbuotojai – Anželika Vėžienė, Austėja Brasiūnaitė, Rimantas Bitinas, Artūras Bundonis, Viktorija Gadeikienė, Artūras Stepanovič, Erika Petunovienė, Alma Bačiulienė.

Kiti dalyviai – Vytautas Kernagis (LR Seimo Kultūros komiteto narys), Naglis Puteikis (LR Seimo narys), Jurgita Bieliūnienė (LR Seimo Kultūros komiteto patarėja), Agnė Jonaitienė (LR Seimo Kultūros komiteto patarėja), Zenonas Baubonis (Lietuvos archeologijos draugijos narys), Virginijus Jocys (Etninės kultūros globos tarybos pirmininkas), Saulius Vadišis (Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijos direktorius), Nijole Vaitiekūnaitė (Kultūros paveldo departamento Kontrolės skyriaus vyr. specialistė), Vitas Karčiauskas (Kultūros paveldo departamento Vilniaus skyriaus vedėjas), Andrius Skaistys (Kultūros paveldo departamento direktorės pavaduotojas), Romanas Senapėdis (Kultūros ministerijos Saugomų teritorijų ir paveldo apsaugos skyriaus vyr. specialistas), Antanas Verbickas (A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinio muziejaus direktorius), Rita Mikutienė (Žemaitkiemio bendruomenės pirmininkė), Angelė Jokubynienė (Ukmergės krašto bendruomenių sąjungos pirmininkė), Rolandas Janickas

(Ukmergės rajono savivaldybės meras), Daiva Stankevičienė (Anykščių rajono savivaldybės Architektūros ir urbanistikos skyriaus vyr. specialistė), Vaida Žiogelienė (Nevėžos kaimų bendruomenės pirmininkė), Algimantas Jurkus (Kurklių seniūnas).

DARBOTVARKĖ:

1. Dėl piliakalnių apžiūrėjimo Ukmergės rajone ir susitikimų su savivaldybės bei vietos bendruomenių atstovais:

1.1. Berzgainių piliakalnis su gyvenvieta (u.k. 24169)

1.2. Antatilčių piliakalnis, vad. Pilalė (u.k. 3568)

1.3. Ukmergės piliakalnis (u.k. 3539)

2. Dėl piliakalnių apžiūrėjimo Anykščių rajone ir susitikimų su savivaldybės bei vietos bendruomenių atstovais:

2.1. Svirnų, Žiogų piliakalnis su gyvenvieta (u.k. 24545)

2.2. Šeimyniškių piliakalnis su gyvenvieta (u.k. 1886)

2.3. Buteikių piliakalnis su gyvenvieta (u.k. 254370)

1.1. SVARSTYTA. Berzgainių piliakalnis su gyvenvieta (u.k. 24169)

Rita Mikutienė (Žemaitkiemio bendruomenės pirmininkė)

Norėdama sutvarkyti piliakalnį ir jį pritaikyti lankymui, Žemaitkiemio bendruomenė susiduria su daug problemų. Dėl daugybės draudimų yra sudėtinga įrengti būtinąją infrastruktūrą – informacinius stendus, kelią link piliakalnio padengti žvyru (dėl esamos apsauginės zonos) ir t.t.

Miestelyje mažėjant gyventojų, nebelieka kam šienauti piliakalnį, atlikti smulkius jo priežiūros darbus. Dirbti yra kuo toliau, tuo sunkiau. Visgi vietos bendruomenė savo iniciatyva šiais metais nuo piliakalnio nušienavo žolę.

Zenonas Baubonis (archeologijos draugijos narys)

Vykdamas Lietuvos žemės reformą daugelis piliakalnių liko be šeimininkų. Didžioji dalis šių archeologinio paveldo objektų, kurie nėra valstybiniuose miškuose pateko į Valstybės žemės fondą, kuris yra kuruojamas Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos. Ši institucija nepriima sprendimų dėl piliakalnių išsaugojimo ar priežiūros. Ji yra šio turto valdytoja, kol atsirastų šeimininkas. Siūlė piliakalnius, kurie nėra valstybiniuose miškuose, priskirti savivaldybėms.

Lietuvoje nepakankamai reglamentuota, kas yra piliakalnių tvarkymo, priežiūros, tvarkybos darbai bei jų naudojimas. Tokie smulkūs tvarkymo darbai (laiptų, suoliukų, kelio, automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas), kuriuos norima atlikti Berzgainių piliakalnyje, turėtų būti priskirti

priežiūros darbams, nes vietos bendruomenės nėra pajėgios finansiškai rengti tvarkybos darbų projektus bei neturi specialistų.

Vykdam Lietuvos žemės reformą privati žemė buvo nepakankamai nutolinta nuo Berzgainių piliakalnio, todėl automobilių stovėjimo aikštelė buvo įrengta piliakalnio pašlaitėje. Tai nėra gerai. Specialistai priimdami sprendimus dėl kultūros paveldo objektų pritaikymo šių dienų poreikiams dažnai priima kompromisus, kurie kartais būna pertekliniai.

Apie šį piliakalnį įmanoma papasakoti tik legendą ir įvardinti tai, ką mato specialistas, nes archeologiniai tyrimai čia nebuvo atlikti.

Angelė Jokubynienė (Ukmergės krašto bendruomenių sąjungos pirmininkė)

Norint įveikinti piliakalnį susiduriama su paveldosauginėmis problemomis – daug ko įrengti nėra leidžiama. Pavyzdžiui, negalima įsirengti tualetų, o biotualetas yra per brangus. Bendruomenė piliakalnyje organizuoja įvairius renginius, šventes.

Jūratė Markevičienė (Paveldo komisijos narė)

Piliakalnio priežiūros darbams yra reikalinga Nacionalinė programa. Tuomet būtų galimos ir specialistų konsultacijos vietos bendruomenėms.

Zenonas Baubonis (archeologijos draugijos narys)

Apgailestavo, kad programos, numatančios galimybę vietos bendruomenėms piliakalnių tvarkymo ir pritaikymo problemas spręsti su valstybės pagalba, nebeliko. Nepaisant to, kad 2017 m. yra Piliakalnių metai, Kultūros paveldo departamentas neskyrė finansavimo nei vieno piliakalnio tvarkymui. Šiuo metu šiems kultūros paveldo objektams daugiau dėmesio skiria Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba.

1. 2. SVARSTYTA. Antatilių piliakalnis, vad. Pilalė (u.k. 3568)

Zenonas Baubonis (archeologijos draugijos narys)

Informavo, kad šiame piliakalnyje kultūrinio sluoksnio nebuvo rasta. Visgi atlikti archeologiniai tyrimai buvo nedidelės apimties, todėl gali būti klaidinantys. Šio piliakalnio problemos tipinės – XX a. I p. piliakalnyje buvo įrengtas trianguliacijos bokštas, sudaręs jo pylimą.

1. 3. SVARSTYTA. Ukmergės piliakalnis (u.k. 3539)

Rolandas Janickas (Ukmergės rajono savivaldybės meras)

Pristatė Ukmergės piliakalnio pritaikymo šių dienų poreikiams projekto (toliau – Projektas) idėją ir jo vystymo eigą.

Evelina Karalevičienė (Paveldo komisijos pirmininkė)

Pastebėjo, kad Projekto vykdymo eigoje piliakalnyje įrengtos konstrukcijos atrodo itin agresyviai.

Rolandas Janickas (Ukmergės rajono savivaldybės meras)

Informavo, kad ši cinkuota konstrukcija vėliau natūraliai patamsės. Bus formuojamas takas į piliakalnio aikštelę.

Vitas Karčiauskas (Kultūros paveldo departamento Vilniaus skyriaus vedėjas)

Diskutuotina yra kultūros paveldo objektų pritaikymo projektų vertinimo metodologija. Siūlė galimai kontraversiškai vertintinus projektus svarstyti metodinei tarybai. Siūlė Paveldo komisijai atkreipti dėmesį dėl tokios metodinės tarybos sudarymo būtinumo.

Zenonas Baubonis (archeologijos draugijos narys)

Nežino, ar Projekto vertinimo komisijoje buvo tinkamų paveldosaugos, archeologijos specialistų. Mano, kad nebuvo. Ši komisija vertino tik architektūrinius-kūrybinius sprendimus. Projekte paveldotvarkinės dalies nėra, į ją neinvestuota, vyrauja tik pritaikymo darbai. Archeologiniai tyrimai atlikti tik tose vietose, kur planuota intervencija. O aikštelėje – buvusioje pilies vietoje – archeologiniai tyrimai iki šiol nėra įgyvendinti.

Teoriškai visi piliakalnių tvarkymo darbų projektai turėtų būti pateikti Mokslinės archeologijos komisijos vertinimui. Šis Projektas Mokslinei archeologijos komisijai buvo pateiktas tik tada, kai buvo išduotas statybos darbų leidimas. Sistema nesuveikė.

Piliakalnio pritaikymo idėja šių dienų poreikiams buvo įdomi – apšviesti piliakalnio kontūrą. Visgi apšviestas bus tik aikštelės viršus, o turėklai aplink piliakalnį atrodys kaip gynybinė siena arba kaip aptvaras.

Rolandas Janickas (Ukmergės rajono savivaldybės meras)

Informavo, kad Projekto vertinimo komisijoje buvo kultūros paveldo apsaugos specialistų. Pavyzdžiui, Rasa Putrimienė.

Jūratė Markevičienė (Paveldo komisijos narė)

Reikalingas Mokslinės archeologijos komisijos analogas architektūros ir urbanistikos paveldui. Kol jo neturėsime, vyks tokie kontraversiškai vertintini dalykai, kokius matome Ukmergės piliakalnyje.

2.1. SVARSTYTA. Svirnų, Žiogų piliakalnis su gyvenvieta (u.k. 24545)

Zenonas Baubonis (archeologijos draugijos narys)

Svirnų piliakalnyje archeologiniai tyrimai nebuvo atlikti. XIX – XX a. pr. piliakalnis buvo ariamas ir sugadintas. Taip pat sužalotas čia įrengto trianguliacijos bokšto.

Svarstė, kur yra riba tarp piliakalnių pritaikymo šių dienų poreikiams, praktiškumo ir paveldosaugos. Pavyzdžiui, informaciniai ženklai yra suleisti į žemę, įrengiant infrastruktūrą sunaikinta dalis piliakalnio kultūrinio sluoksnio ir t.t. Visgi Svirnų piliakalnio pritaikymo šių dienų poreikiams projekto dėka, jis įgijo valdytoją ir buvo sutvarkytas. Rezultatas tenkina.

Daiva Stankevičienė (Anykščių rajono savivaldybės Architektūros ir urbanistikos skyriaus vyr. specialistė)

2008 m. Anykščių rajono savivaldybė gavusi Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos sutikimą savo lėšomis nuo piliakalnio pašalino menkaverčius želdinius. 2009 m. Utenos rajono savivaldybė pakvietė visas Utenos apskrities savivaldybes sutvarkyti po tris piliakalnius. Iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų piliakalnių tvarkymui buvo gauta 400 000 litų ir sutvarkyta 15 Utenos regiono piliakalnių. Visgi moksliniai tyrimai iš Europos Sąjungos fondų nėra finansuojami, lėšos skiriamos tik kultūros paveldo objektų pritaikymui.

Zenonas Baubonis (archeologijos draugijos narys)

Siūlė inicijuoti teisės aktų pataisą, nurodant, kad jeigu piliakalnis yra apaugęs medžiais, jis neturėtų būti traktuojamas kaip miško naudmena. Piliakalnio teritorijoje augantys medžiai turėtų būti laikomi želdiniais, augančiais ne miško zonoje. Šiuo metu norint tvarkyti dėl nepriežiūros apžėlusį piliakalnį yra reikalingas ne tik paveldotvarkos projektas, bet ir miškotvarkos. Kvotos medžių kirtimui yra ribotos.

Evelina Karalevičienė (Paveldo komisijos pirmininkė)

Informavo, kad Paveldo komisija teiks siūlymus valstybės institucijoms dėl teisės aktų koregavimo.

2.2. SVARSTYTA. Šeimyniškių piliakalnis su gyvenviete (u.k. 1886)

Antanas Verbickas (A. Barausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinio muziejaus direktorius)

Archeologas Gintautas Zabiela Šeimyniškių piliakalnyje tyrimus pradėjo Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Archeologinių tyrimų medžiaga grindė medinės pilies vietą piliakalnyje. Šiuo metu Šeimyniškių piliakalnyje projektuojama medinė pilis – paminklas Lietuvos valstybės kūrėjams, medinių pilių statytojams.

Kęstutis Tubis (Anykščių rajono savivaldybės meras)

Pristatė Šeimyniškių piliakalnio pritaikymo šių dienų poreikiams projekto vystymo eigą ir planuojamus tolimesnius darbus, kurių galutinis tikslas – medinės Vorutos pilies pastatymas piliakalnyje. Tai bus pirmoji piliakalnyje pastatyta pilis Baltijos šalyse ir Rytų Europoje. Čia planuojama organizuoti edukacines, mokomąsias, istorines, patriotines programas. Projekto idėją

daug kas palaiko, tačiau yra nemažai ir besipriešinančių. Pakvietė prisijunti prie projekto bei pateikti nuomonę.

Zenonas Baubonis (archeologijos draugijos narys)

Pagirtina, kad keičiantis valdžioms Anykščių rajono savivaldybė kryptingai laikėsi pasirinktos strategijos pritaikyti Šeimyniškių piliakalnį šios dienos poreikiams. Buvo išpirkti piliakalnio teritorijoje įsikūrę kolektyviniai sodai. Piliakalnio priešpilis, kuris buvo labiausiai apgadintas kolektyvinių sodų, jau pritaikytas šių dienų poreikiams, lankymui. Čia įrengtos ekspozicijos, vyksta edukacija. Visgi planuojamos medinės pilies statybos piliakalnio aikštėje – buvusioje medinės pilies vietoje – vertintinos dviprasmiškai. Neramu, kad nepasikartotų Ukmergės piliakalnio pritaikymo situacija. Visgi prieš du dešimtmečius valstybinės institucijos ir visuomenė priėmė sprendimą Šeimyniškių piliakalnį pritaikyti edukacijai, pastatant medinę pilį. Krypties keisti nereikėtų, tačiau sprendimus reikėtų priimti atsakingai. Siūlė konsultuotis su archeologu Gintautu Zabiela.

2.3. SVARSTYTA. Buteikių piliakalnis su gyvenvieta (u.k. 254370)

Zenonas Baubonis (archeologijos draugijos narys)

Buteikių piliakalnis yra stipriai apgadintas. Ne specialistui būtų sunku atpažinti, kad tai yra piliakalnis. Dauguma Lietuvos piliakalnių yra apžėlę želdiniais, gyvenvietės tuštėja – nebėra kam piliakalnių tvarkyti.

Daiva Stankevičienė (Anykščių rajono savivaldybės Architektūros ir urbanistikos skyriaus vyr. specialistė)

Informavo, kad Buteikių piliakalnis 2017 m. kovo 11 d. buvo sutvarkytas vietos bendruomenės. Talkoje dalyvavo 60 bendruomenės narių. Š.m liepos 6 d. piliakalnyje planuojama giedoti „Tautišką giesmę“, o rugsėjo 22 d. čia organizuojamas Veronikos Povilionienės koncertas.

Algimantas Jurkus (Kurklių seniūnas)

Informavo, kad vietos bendruomenė norėtų nuo piliakalnio pašalinti daugiau medžių.

Vaida Žiogelienė (Nevėžos kaimų bendruomenės pirmininkė)

Vietos bendruomenės nariai piliakalnį tvarkė su savo technika. Reikia tik noro ir galima daug ką pakeisti.

Posėdžio pirmininkė

Evelina Karalevičienė

Posėdžio sekretorė

Justina Ūsonytė